

Oude Borculoseweg 18 Warnsveld

Den 23 August 1805 van den middag om Lez Nijhuis
half negen uur hebben Wes. Gerritsen Nijkamp
en Lanna Spitsaals Wet. Schied

Bouwhistorische verkenning van boerderij en erf

Oude Borculoseweg 18 Warnsveld

Bouwhistorische verkenning

Colofon

Opdrachtgever:	Familie Heuvelink
Veldwerk, tekst en foto's:	drs. J.S. Krijnen, Afdeling Klantcontact, Team Omgeving, Gemeente Zutphen
Uitgever:	Gemeente Zutphen

Copyright 2014 Familie Heuvelink/Gemeente Zutphen

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitalisering of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de Familie Heuvelink of de Gemeente Zutphen

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Ligging en historische topografie	7
Bouw- en gebruiksgeschiedenis	10
Beschrijving van het gebouw	15
Waardestelling	25
Conclusie en aanbevelingen	31
Bronnen en literatuur	32
Bijlagen: redengevende omschrijving 2008	33

Inleiding

In opdracht van de familie Heuvelink heeft de gemeente Zutphen een waardestellende bouwhistorische verkenning verricht naar de boerderij en het bijbehorende erf Oude Borculoseweg 18 te Warnsveld. Het erf is gelegen in het deel van het buitengebied van Warnsveld dat in het verleden onder het buurtschap Warken viel.

Het erf en de opstallen zijn niet geïnventariseerd en de boerderij noch andere gebouwen op het erf staan geregistreerd als monument.

De aanleiding voor de verkenning is een voornemen om de woning en de boerderij te slopen ten behoeve van nieuwbouw. De gemeente Zutphen is volgens de wet Wro verplicht inzichtelijk te maken of en zo ja welke cultuurhistorische waarden in het geding zijn bij ruimtelijke plannen.

Als gevolg van deze verplichting is door de initiatiefnemer aan ondergetekende opdracht verstrekt om het erf te onderzoeken op aanwezige monumentale waarden en deze inzichtelijk te maken.

Het voorliggende rapport beoogd te voorzien in een beschrijving van de bestaande situatie en de historische ontwikkeling van het erf. Omdat het pand geen monumentale status heeft en ook niet als karakteristiek is aangemerkt is geen waardestelling conform de richtlijnen voor het bouwhistorisch onderzoek opgesteld. Wel is een hoofdstuk aanbevelingen opgenomen waarin de cultuurhistorische betekenis van enkele bouwdelen en zaken wordt genoemd.

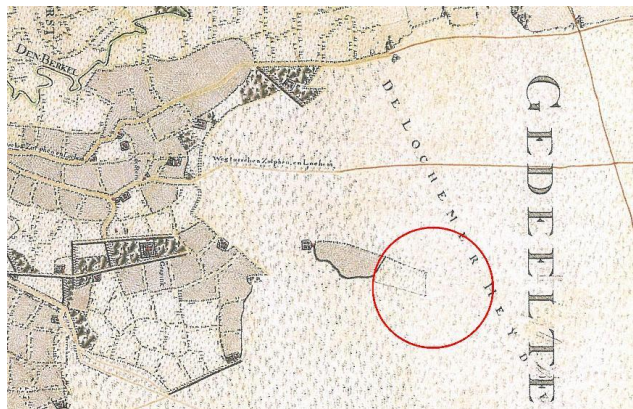
Als in de beschrijving van het gebouw wordt gesproken over links en rechts is dat gezien vanaf de straat, tenzij anders vermeld. Alle foto's zijn behoudens vermelde uitzonderingen van de hand van de auteur. De verkenning van het erf vond plaats op 16 juli 2014.

Zutphen, september 2014

J.S. Krijnen

Ligging en historische topografie

De Oude Borculoseweg is gelegen in de buurtschap Warken ten oosten van het dorp Warnsveld en ten zuiden van de verkeersweg tussen Zutphen en Lochem. Warken was oorspronkelijk een marke, dat juridisch onder het scholtambt Zutphen viel en kerkelijk onder het

▲ Uitsnede uit de Hottinger atlas (kartering Graafschap 1785-1787). Gemarkeerd is bij benadering de locatie van Oude Borculoseweg 18. Er is nog sprake van 'woest land'.

kerspel Warnsveld. In het markegenootschap werd het gebruik geregeld van de gemeenschappelijke gronden en (beperkt) recht gesproken door het hoofd van de marke, de markerichter. Na de afschaffing van de richterambten in de Bataafse tijd (1795 – 1806) werd de marke Warken deel van de burgerlijke gemeente Warnsveld, maar de marke bleef als organisatie

▲ Uitsnede uit de kadastrale minuut 1832 met daarin het toenmalige gebruik van de gronden rond Nijkamp aangegeven:

■ = heidegrond, ■ = bouwland, ■ = erf,
 ■ = bebouwing, ■ = dennenbos,
 *** = boomgaard

bestaan. De markewetten van 1847 en 1886 en de verdeling van gronden die daarmee werd afgedwongen betekende het einde van veel marken¹. De buurtschap Warken heeft zich nooit tot een volwaardig dorp ontwikkeld en heeft altijd een kleinschalig en gefragmenteerd karakter gehouden en vormde met name langs de meer noordelijk gelegen Lage Lochemseweg een beperkte clustering van boerderijen.

De Oude Borculoseweg moet tussen 1775 en 1805 zijn ontstaan om de diverse nieuw gestichte ontginningsboerderijen en katersteden aan de zuidwestelijke rand van de Lochemse Heide te ontsluiten. De weg sluit ten zuiden van Lochem aan op de weg van Lochem naar Vorden.

Oude Borculoseweg 18 'Nijkamp'

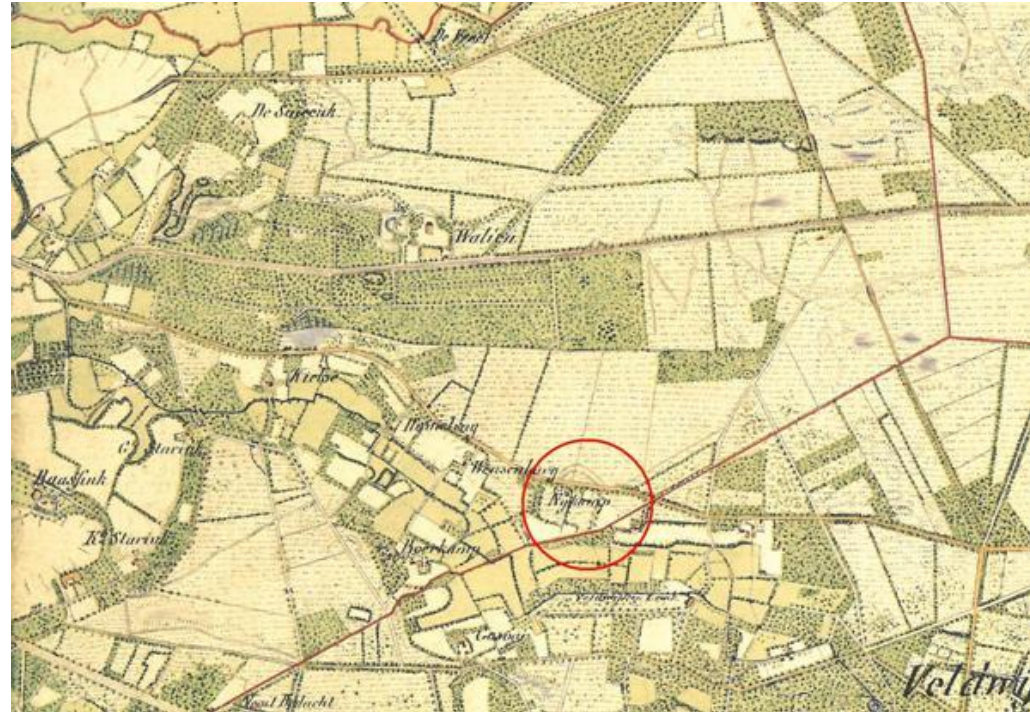
Het boerenerf is gelegen in een punt van de kruising tussen de weg en de gemeentegrens van de gemeenten Zutphen en Bronckhorst (tussen 1813 en 2005 de grens van de gemeenten Warnsveld en Vorden).

De boerderij Nijkamp ligt in tegenstelling tot omliggende boerderijen min of meer evenwijdig aan de weg. Het hoe en waarom van deze afwijkende oriëntatie is niet bekend.

Het erf is oorspronkelijk als gemengd bedrijf opgezet, een bedrijfsmodel dat tot ver in de twintigste eeuw is uitgevoerd en pas in 1968 definitief wordt verlaten ten behoeve van de melkveeteelt. De gronden hadden aanvankelijk een verschillend gebruik met overwegend heide en als bouwland geschikt gemaakte grond. De kadastrale Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel van 1832 geeft hierin gedetailleerd inzicht: een groot deel van de grond stond toen nog als heide geregistreerd. Dit kunnen zeer goed gemeenschappelijk gebruikte gronden voor het vee (met name schapen) zijn geweest, hetgeen samenhangt met het langdurig gebruik van plaggenmest. Het gemeenschappelijk gebruik van weidegronden werd geregeld in marken. Ofschoon met de nieuwe indeling in gemeenten de marken aan belang inboetten en binnen de gemeente Warnsveld in 1826 werden ontbonden en de gronden verdeeld, duurde het nog tot de invoering van de Markewetten

¹ www.wikipedia.org, lemma Marke (bestuur), bezocht 18-7-2014

van 1847 en 1886 tot de gemeenschappelijk gebruikte gronden juridisch werden verdeeld naar waardeel van de afzonderlijke gebruikers². Dit verklaart waarschijnlijk waarom slechts geleidelijk de hoeveelheid heidegrond als weiland in gebruik wordt genomen. Daarnaast werd plaggenbemesting na de introductie van kunstmest in het laatste kwart van de negentiende eeuw geleidelijk overbodig; in 1936 wordt het laatste stuk heidegrond kadastraal als weiland geregistreerd.

▲ Uitsnede uit de militaire kaart 1843 – 1845 (Historische Topografische Atlas, Tilburg 2008). Gemarkeerd de locatie van Oude Borculo seweg 18 'Nijkamp'.

² Harenberg/Petersen 2002, 27; website Wikipedia.org, lemma *Marke (bestuur)*

▲ Uitsnede uit de kadastrale minuut 1832 van Oude Borculoseweg 18 'Nijkamp'. Het erf bestond toen naast de boerderij uit een roedeberg en een schuur.

Bouw- en gebruiksgeschiedenis

Boerderij Nijkamp is gelet op de historische topografie vermoedelijk tussen 1775 en 1805 ontstaan. In het laatste jaar wordt het erf voor het eerst schriftelijk genoemd in het archief van het scholtambt Zutphen. Het huis, erf en bouwland genaamd het Nijhuis of Nijkamp aan de Oude Borculoseweg wordt op 23 augustus 1805 verkocht door J.T. Nering Bögel aan Evert Garritsen en zijn vrouw Hanna Spittaals voor fl. 350,--. Er is uiteraard gezocht naar een eventueel oudere vermelding van de boerderij en er zijn inderdaad eerdere vermeldingen gevonden van boerenerven met de naam Nienhuis en Nieuwenhuis, die beide als caterstede worden omschreven, maar omdat Nijhuis en Nijkamp veel voorkomende namen zijn voor een boerenerv, er verschillende schrijfwijzen bestaan en bij de oudere vermeldingen de namen van Nering Bögel en Garritsen ontbreken, is het onduidelijk of hiermee het zelfde erf aan de Oude Borculoseweg wordt bedoeld. Om de verwarring groter te maken bestond op een steenworp afstand in de buurtschap Veltwijk ook een boerenerv met de naam Nijkamp.

Hoe het ook zij, erf en boerderij Nijkamp aan de Oude Borculoseweg zal tot 1920 in het bezit blijven van vier generaties Garritsen. Vermoedelijk als gevolg van het overlijden van Hendrik Jan Garritsen wordt het in dat jaar verkocht aan Antonie Hermanus Bosch die het tot 1957 in bezit heeft.

In de bijna 210 jaar dat de Nijkamp bestaat heeft de boerderij de nodige wijzigingen ondergaan.

De oudste fase van de boerderij is te zien op de kadastrale minuut uit 1832. Het erf bestaat dan uit de boerderij, een schuur, hooiberg en een waterput (niet zichtbaar op de uitsnede). Duidelijk is te zien dat de plattegrond aan de noordzijde een kleine uitbouw heeft en dat de boerderij korter was dan het huidige gebouw. Wanneer de huidige kadastrale situatie met die van 1832 wordt vergeleken is te zien dat met inachtneming van wat onnauwkeurigheid, beide plattegronden goed over elkaar te projecteren zijn. Dit is een

▲ De hoofddraagconstructie van de boerderij bestaat uit ankerbalkgebinten, waarbij de horizontale ankerbalken in de stijlen zijn gepend en met wiggens zijn vastgeslagen.

belangrijke aanwijzing voor bebouwingscontinuïteit. Anders gezegd: de boerderij uit 1832 is in de periode erna waarschijnlijk nooit geheel gesloopt geweest of herbouwd. Dit maakt het op voorhand aannemelijk dat in het huidige gebouw een voorganger bewaard is gebleven of dat het

gebouw uit die periode feitelijk nog bestaat.

Het onderzoek ter plaatse richtte zich in de eerste plaats op de vraag of deze aanname in het gebouw zelf kon worden bevestigd. Vervolgens is gekeken of en welke bouwhistorische ontwikkeling het gebouw heeft doorgemaakt.

Gebinten

Over het algemeen kan gesteld worden dat bij historische boerderijen de leeftijd van de gebinten de ouderdom van de (zij-)muren en dakbedekking ver overtreffen. Met deze aanname zijn ook bij Oude Borculoseweg 18 de gebinten als eerste onderdelen aan een bouwhistorische inspectie onderworpen.

Alle zes gebinten zijn uitgevoerd als ankerbalkgebint, een algemeen en in Nederland en zeker in Oost-Nederland veel voorkomend type. Alle gebinten zijn uitgevoerd in naalddhout, van de drie gebinten aan de westzijde zijn de stijlen uitgevoerd in eikenhout. In combinatie met aangetroffen gehakte telmerken op deze gebinten en het feit dat de twee eerste balkvakken zijn voorzien van vloerbalken om een zoldervloer te kunnen dragen, is het waarschijnlijk dat de eerste drie gebinten en gebintvakken uit de oudste bouwfas van boerderij Nijkamp stammen.

De drie gebinten aan de oostzijde van het gebouw zijn jonger: ze zijn geheel uitgevoerd in naalddhout en telmerken zijn bij deze gebinten niet meer toegepast.

Uit kadastraal onderzoek blijkt dat er na 1805 een aantal momenten zijn geweest die aanleiding kunnen zijn geweest om het gebouw te wijzigen. In 1848 gaat het eigendom over van Gradus naar Hendrikus Garritsen en in 1875 neemt zoon Hendrik Jan Garritsen de boerderij over. Hij is verantwoordelijk voor aanpassingen aan de indeling van het woonhuis en woonhuisgevel, maar breidt vrijwel zeker in 1883 de boerderij met bijna drie

balkvakken uit³. In 1920 wordt de boerderij verkocht aan Antonie Bosch, die de boerderij in 1926 met nog eens een balkvak verlengd en daarvoor een bijgebouw of schuur sloopt. Bij deze aanbouw wordt het laatste ankerbalkgebint toegevoegd en de bedrijfsgevel opgetrokken met hergebruikte bakstenen van de gesloopte voorganger. Ook hij voert diverse aanpassingen door aan het woonhuisgedeelte, getuige een verbreedt woonhuisvenster en het toegepaste hang en sluitwerk aan de binnendeuren.

In 1968 wordt schuin voor de boerderij een prefab houten bungalow neergezet van Timmerfabriek Vermeulen uit Mill (N.Br). Hierdoor kan de bestaande woning in de historische boerderij aan het woningbestand worden onttrokken en worden uitgebroken om ruimte voor het vee te winnen. In de voorgevel worden ter plaatse van het grote schuifvenster van de

woonkamer dubbele deuren ingebroken en een venster rechts tot mestdeur verlaagd. De opkamer en de eronder gelegen kelder blijven bewaard, ongetwijfeld vanwege de opslagcapaciteit van de kelder voor ingemaakt voedsel. Andere wijzigingen zijn het aanbrengen van gierputten en voedergoten en het maken van een betegelde ruimte voor het maken van zuivelprodukten.

In 1983 wordt elders op het terrein een betonnen gierkelder gebouwd, in 1990 aangevuld met een ronde, prefab giersilo achter de stierenstal.

▲ Nijkamp in 1968, vlak voor de bouw van de bungalow. De schoorsteen markeert de scheiding tussen woning en deel.

³ De kadastrale legger vermeldt voor dienstjaar 1883 "bijbouw", *leggers Kadastrale Gemeente Warnsveld*, sectie B, artikel 978

Beschrijving van het erf

Hierna volgend worden de afzonderlijke gebouwen van het erf beschreven. Door ook in te gaan op de mogelijke tijd van ontstaan wordt door het verhaal een beeld geschetst van de ruimtelijke ontwikkeling van erve Nijkamp. De afzonderlijke gebouwen worden in principe op hoofdlijnen beschreven, in detail waar nodig. Ten behoeve van de leesbaarheid is de beschrijving verdeeld in de verschillende opstallen op het erf. Wanneer in de tekst gesproken wordt over links en rechts is dat gezien richting de Oude Borculoseweg, tenzij dat anders wordt aangegeven.

Boerderij

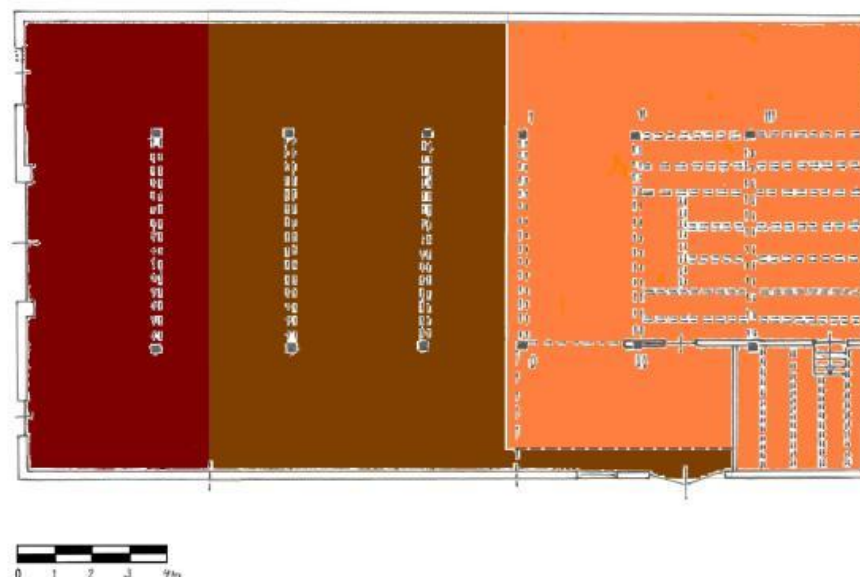
De kern van het erf wordt gevormd door het oudste gebouw op het terrein, boerderij Nijkamp. Uit archivalisch, bouwhistorisch en vergelijkend kaartonderzoek blijkt dat het gebouw vóór 1805 op deze plek moet zijn gebouwd.

Het is een driebeukig bakstenen hallehuisboerderij van een type dat in dit deel van de Achterhoek vrij algemeen voorkomt en wordt gekenmerkt door een woonhuisgedeelte aan de ene zijde en het bedrijfsmatige gedeelte aan de andere zijde. Zes ankerbalkgebinten dragen de dakconstructie en zijn onderling verbonden met een gebintplaat en windschoren.

De voorgevel is op de westzijde georiënteerd en uitgevoerd in baksteen, gemetseld in kruisverband op een gepleisterde plint. De gevelindeling bestaat uit een deur met bovenlicht, links van het midden geplaatst. Links en rechts van de deur zijn vensters uitgespaard, waarbij het rechter venster na 1968 is verbreed tot een wageningang en voorzien van dubbele opgeklampte deur. Het muurwerk rechts van de deuren is blind, maar heeft wel de bouwsporen van een tot deur verlengd en naderhand dichtgemetseld venster. De middelste gevelopeningen zijn ontlast met anderhalf steens strekse bogen. De twee buitenste met steenshoge strekken. Het linker schuifvenster is als enige geheel gaaf bewaard gebleven en heeft een

► *Plattegrond van de boerderij met daarin aangegeven de hoofddraagconstructie die bestaat uit ankerbalkgebinten. Rechts is ter plaatse van het woongedeelte de zolderbalklaag aangegeven, alsmede de kelder met opkamer.*

In oranje de oudste bouwphase, rond 1800 gebouwd. In bruin de uitbreiding die in 1883 tot stand kwam. In steenrood de uitbreiding uit 1926.

gepleisterde lekdorpel en een vierruits onderraam en een tweerruits bovenraam. Het entreekozijn staat op neuten en heeft een zesruits bovenlicht met ruiten van mondgeblazen glas. De vlakke opgeklampte voordeur is voorzien van kraaldelen. In het midden van de gevel, onder het wolfseind, is een klein tweerruits zoldervenster aanwezig. Verspreid over de gevel zijn enkele staafankers aangebracht, corresponderend met de aanwezige zolderbalklaag. Boven de voordeur zijn vier isolatorhaken aanwezig, die hebben behoord bij de verdwenen bovengrondse elektriciteitsvoorziening.

De gevelrand is uitgevoerd met gemetselde vlechtingen, het wolfseind is belegd met Onduline bitumineuze golfplaat, een materiaal dat na 1968 op alle dakvlakken is toegepast en afgaande op de foto uit dat jaar ook eerder al was toegepast⁴.

De zuidgevel (staand voor de voorgevel gezien rechts) bestaat uit een hoger gedeelte met opgetilde kap ter plaatse van het vroegere woongedeelte van de boerderij. In dit deel van de gevel is links een betonnen stalvenster met eronder een gemetselde rollaag als bouwspoor van een smaller venster op die plaats en rechts een deurkozijn met zwaar grenen kozijn en een gesloten opgeklampte delendeur. In het lagere deel van de gevel zijn over de gehele lengte diverse betonnen stalvenster en een enkel zesruits gietijzeren raam

⁴ Bot 2009, 416

toegepast, afgewisseld met staldeuren of de dichtgemetselde openingen daarvan. Op ongeveer zes meter van de oostelijke hoek is een overgang in het metselwerk te zien die behoort bij de

▲ De oude entree met zesruits bovenlicht en strek dateert zeer waarschijnlijk uit de bouwtijd (ca. 1800).

verlenging van het gebouw in 1926. Het dakvlak is geheel belegd met bitumineuze golfplaat.

De noordgevel bestaat uit een gesloten geveldeel rechts, waarachter de opkamer is gesitueerd. In de plint is het kelderlicht van de kelder onder de opkamer opgenomen. Het grenen kozijn wordt ontlast met een rollaag en in de opening zijn diefijzers opgenomen. In het kozijn scharniert een tweeruits klampaan. Een onopvallend kenmerk van deze muur zijn drie op regelmatige afstand van steeds vijf metsellagen toegepaste lagen van een kleinere, orangerood gebakken stenen. Mogelijk een eenvoudige vorm van decoratie. Rechts van dit muurdeel een in 1968 ingebrachte dubbele houten deur met links een venster met drieruits draairamen. Een rollaag onder de onderdorpel

geeft als bouwspoor aan dat ter plaatse eerder een smaller venster functioneerde. In de gevel zijn tot aan de linker hoek afwisselend staldeuren en gietijzeren stalramen aangebracht. De twee linker stalramen (in de verlenging uit 1926) zijn zesruits uitgevoerd, de andere (oudere) stalramen zijn met een rond oculus en eiken bladmotief uitgevoerd. Ter plaatse van het rechter van de zesruits stalramen is een bouwspoor waarneembaar dat behoort bij de verlenging van de boerderij. De onderste helft van het dakvlak is gedekt met oude Hollandse

▲ Kelderlicht met diefijzers dateert zeer waarschijnlijk uit de bouwtijd (ca. 1800).

pannen, de bovenste helft met bitumineuze golfplaat. Op de foto uit 1968 is nog te zien dat het bovenste deel van het woonhuisgedeelte toen nog met riet gedekt was. Dit deel van het pannendak is met overwegend grijs gesmoorde dakpannen belegd. Vervolgens een vlak met rood gebakken pannen, dan weer een vlak met grijs gesmoorde pannen en tenslotte is het in 1926 toegevoegde deel van de boerderij in het onderste vlak met rood gebakken dakpannen belegd. De overgang tussen beide dakpansoorten valt vrijwel gelijk met het bouwspoor in de gevel.

De (oostelijke) gevel van de deel is geheel met bakstenen gemetseld in wild verband en staat op een met portland gepleisterde plint. Voor de gevel zijn hergebruikte handvorm bakstenen gebruikt, zo zijn er diverse driekwarts stenen toegepast. Voor de diverse ontlastingsbogen zijn wel nieuwe (machinale) bakstenen gebruikt. Deze zijn herkenbaar door het kleurverschil en aan het veel gladdere oppervlak.

De gevel is voorzien van grote dubbele wagendeuren in een getoogde deuropening. Deze wordt geflankeerd door twee kleine, hooggeplaatste stalvensters met halfsteens rondbogen waarin gietijzeren ramen met gevorkte middenroede zijn gevat. Links en rechts zijn staldeuren opgenomen waarvan de linker in het verleden is verbreed. Beide staldeuren worden met segmentboogvormig gemetselde bogen ontlast.

▲ De dubbele wagendeuren naar de deel in de oostgevel van de boerderij. De gevel is in 1926 met hergebruikte bakstenen gebouwd.

Boven de deeldeuren is een enkel hooiluik opgenomen met een halfsteens rollaag als onderdorpel en een halfsteens, gebogen rollaag als ontlasting. Het luik is een opgeklampte delendeur met ijzeren beslag. Ter hoogte van de gebinten en gebintplaten zijn gesmede staafankers geplaatst. Het wolfseind is belegd met bitumineuze golfplaten.

Interieur en constructie

De boerderij is zeven balkvakken lang en heeft een driebeukige opzet, die wordt bepaald door de zes ankerbalkgebinten. De oudste ankerbalkgebinten staan aan de westzijde en zijn samengesteld uit eiken stijlen en korbeels en waarschijnlijk grenen ankerbalken die met wiggen door de pennen zijn vastgeslagen. De oudste gebinten zijn voorzien van telmerken en vanaf de westzijde van 3 tot 1 aflopend genummerd met steekbeitel aan de zuidzijde en met de guts aan de noordzijde. De drie andere gebinten die na 1875 zijn toegevoegd hebben deze telmerken niet en zijn geheel in grenen uitgevoerd. De dakconstructie bestaat uit sporen van naaldhout, die rusten op de gebintplaten en in de nok met gespijkerde haanhouten zijn gekoppeld. Een deel van de sporen bestaat uit rondhout, een deel uit machinaal gezaagde rechthoekige sporen, met name in het oostelijk deel van de plattegrond. Over de gehele lengte van de deel liggen slieten over de ankerbalken om de hooivoorraad onder te kunnen brengen. In de twee meest westelijke balkvakken van het voormalige woongedeelte zijn in plaats van slieten volwaardige kinderbinten toepast om een zoldervloer aan te kunnen brengen. In dit deel van de boerderij is bovendien een deel van de oude woonhuisindeling bewaard gebleven. Het gaat met name om de kelder met opkamer en het deel van de gang ernaast. Een opgeklampte delendeur met restanten van geschilderde houtimitatie geeft toegang tot de gang, meer een halletje. Hier geeft een tweede delendeur met gesmeed hangwerk toegang tot de kelder en erboven gelegen opkamer. Door vergevorderde lekkageschade is een deel van de vloerconstructie van de opkamer verdwenen, maar de opzet is duidelijk herkenbaar en deels aanwezig. De kelder is gedekt door een

ongedecoreerde enkelvoudige balklaag en wordt van daglicht voorzien door een klein tweeruits raam aan de noordzijde van de kelder.

Via een (defect) kelderluiktrap wordt de opkamer bereikt. Hier is een enkelvoudige balklaag van vijf smalle vakken in het zicht, van boven betimmerd met grenen delen. Het vertrek wordt van daglicht voorzien met een zesruits schuifraam met wisseldorpel. Naast de gang was tot 1968 de woonkamer gesitueerd, die met een muur van de deel was

▲ Detail van de deur tussen gang en opkamer met gesmeed geheng, mogelijk daterend uit de bouwtijd van de boerderi.

▲ Aan de bovenzijde van de foto de zolderbalklaag in het voormalige woonhuisgedeelte met restanten van een ossenbloedrode verflaag. Verder naar achteren de deel met slieten op de ankerbalken voor opslag van het hooi. Op de overgang tussen de twee balklagen stond een scheidingsmuur met bedsteden. In de balklaag is goed de raveling zichtbaar voor de grote schouw.

afgescheiden. In deze muur was een forse schouw opgenomen, geflankeerd door bedsteden. De positie van de schouw kwam overéén met de schoorsteen op een bewaard gebleven foto. De contouren van deze verdwenen elementen zijn tegen de onderzijde van de zoldervloer bewaard gebleven.

Stierenstal

Ten zuiden van de boerderij staat een voormalig stalgebouw voor stieren. Voor het gebouw is op 22 maart 1951 door B&W bouwvergunning verleend. Het gebouwtje staat op een bakstenen voet en is geheel met houten delen bekleed. Het is naderhand aan de zuidzijde onder een aangekapt lessenaarsdak uitgebreid.

Wagenschuur

Geheel rechts op het erf staat een vier vakken brede wagenschuur met een kenmerkend kort en hoog inrijdgedeelte en met een flauw aflopend, langer dakvlak aan de

achterzijde. De wagenschuur is gelet op een vergunning van B&W in 1937 gebouwd en later in fasen uitgebreid: de zuidelijke opstelplaats als laatste. Zoals zo vaak zijn ook voor deze wagenschuur de roeden van één en vermoedelijk twee hooibergen hergebruikt. Een aantal roeden is over de lengte gehalveerd ten einde maximaal profijt van het beschikbare hout te kunnen hebben.

Tegenover de wagenschuur staat een houten houthok onder een flauw lessenaarsdak.

Kippenschuren

Er staan twee oude kippenschuren op het erf parallel aan elkaar, evenwijdig aan de oprit en haaks op de Oude Borculoseweg. De oudste schuur staat

direct langs de oprit en is in zeer vervallen staat. Het zal het gebouwtje zijn waarvan de bouwactiviteiten in juni 1940 door de gemeentearchitect werden stilgelegd. Het is een drievaks gebouw met hergebruikte houten stijlen en gordingen onder een lessenaarsdak en heeft ten nog dele houten wanden. Het is gedeeltelijk nog met rood gebakken oude Hollandse dakpannen belegd. De schuur is naderhand naar het zuiden uitgebreid. Deze uitbreiding is nog in gebruik als klushok/schuur. De tweede kippenschuur is in 1954 vergund en met een sprong achter de reeds bestaande gebouwd. Doordat deze vrijwel tegen de wagenloods is

aangebouwd, is deze nauwelijks als zelfstandig gebouwtje herkenbaar.

Giersilo

In 1990 is achter de stierenstal een ronde, prefab giersilo gebouwd van het fabrikaat Duraumat en voorzien van een Albers Alligator spankap. Het bouwwerk is geleverd door Schouten bv uit Lochem.

Groen

Van belang is tenslotte de vermelding van een imposante notenboom aan de westzijde van de oude boerderij en enkele appel- en perenbomen tussen boerderij en stierenschuur.

Conclusie en aanbevelingen

Aan de hand van bouwhistorische informatie, gecombineerd met kadastrale gegevens is meer duidelijk geworden over het boerenerf “Nijkamp” aan de Oude Borculoseweg en de geschiedenis van het gebied. De boerderij is vermoedelijk aan het eind van de achttiende eeuw gesticht, dan wel in de eerste jaren van de negentiende eeuw op de voorheen woeste gronden van de Lochemse heide. Een ontginningsboerderij dus.

Aanvankelijk zal het erf hebben bestaan uit een keuterboerderij (een caterstede), een schuur, een hooiberg en waarschijnlijk een mestvaalt. Lange tijd was erve Nijkamp een klein gemengd bedrijf, dat vermoedelijk in 1883 omschakelt naar veeteelt, hetgeen tot uiting komt door de uitbreiding van de deel in dat jaar. De boerderij wordt in 1926 nogmaals – zij het bescheiden – uitgebreid en in 1968 intern vergroot na de bouw van een nieuwe woning naast het oude gebouw.

Doordat het boerenbedrijf op erve Nijkamp altijd een bescheiden omvang heeft gehad, geeft het erf nog steeds een idee van de kleinschaligheid van het gemengde bedrijf uit de eerste eeuw van haar bestaan.

Ook de gelaagheid in tijd is op het erf nog goed en zichtbaar bewaard gebleven, van de eerste drie ankerbalkgebinten uit de tijd van de stichting van het erf tot de giersilo uit 1990.

In de bijlage is een selectie opgenomen van tijdens de verkenning aangetroffen elementen, die als opmerkelijk of zeldzaam kunnen worden aangemerkt of die het erf – hoe subjectief ook – een cultuurhistorische meerwaarde geven ten opzichte van erven die deze elementen niet (meer) hebben.

Het onderzoek ten slotte zou aan betekenis winnen wanneer de oudste ankerbalkgebinten dendrochronologisch zouden worden onderzocht. Een succesvolle datering kan als referentie dienen voor de ontginnings-geschiedenis van het gebied.

Bronnen

- Regionaal Archief Zutphen, collectie bouwtekeningen 145
- Idem collectie bouwtekeningen 324
- Idem, collectie bouwtekeningen 395

Literatuur

Bot, Piet, *Vademecum historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur*, Alphen a/d Maas 2009

Harenberg, J en J.W. van Petersen, *Warnsveld. Historische wandeling door het dorp en zijn buitengebieden*, Zutphen 2002 (2^e druk)

www.wikipedia.org, lemma *Marke (bestuur)*, bezocht 25-7-2014

Kooij, Ben en Judith Toebast, *Het grote boerderijenboek*, Zwolle 2013

Bijlage:

Boerderij

De oudste ankerbalkgebinten genummerd 1 t/m 3 gaan terug tot de stichting van het boerenerf rond 1800. Uit oogpunt van ouderdom en cultuurhistorische waarde zijn deze het behouden waard.

overzicht karakteristieke elementen

Voorgevel boerderij

De bakstenen voorgevel dateert mogelijk eveneens uit de oudste bouwperiode. Ondanks aantastingen uit 1968 is de gevel bewaard gebleven en nog in bezit van baksteenvlechtwerk en een historisch deurkozijn met oud glas in het bovenlicht.

Enkele oude deuren

In de de boerderij zijn een aantal historische deuren aanwezig met bijbehorend hang- en sluitwerk (voor deur, deur naar kelder/opkamer en deur naar halletje) die in een nieuw gebouw hergebruikt als verwijzing naar de afgebroken boerderij kunnen functioneren.

Wagenschuur

Deze staat op enige afstand van de boerderij en zou met haar hergebruikte roedenpalen als karakteristiek element een nieuwe functie als carport kunnen krijgen.

Groen

De imposante notenboom voor de oude boerderij is een typisch kenmerk van oude boerenhoeves en onder aangeplant om muggen weg te houden⁵. De boom is op erve Nijkamp tot volle wasdom gekomen en een groene meerwaarde op het erf. Ook enkele fruitbomen naast het gebouw kunnen opgenomen worden in een nieuw tuinontwerp als verwijzing naar het vroegere gebruik.

⁵ Kooij 2013, 156-157

